

Biblioteka szkolna w dokumentach międzynarodowych

Optymalny kształt nowoczesnej biblioteki szkolnej, jej funkcje i specyficzne zadania są obecnie określone kilkoma zasadniczymi dokumentami o wymiarze międzynarodowym. Do nich zalicza się w pierwszej kolejności *Manifest Bibliotek Szkolnych UNESCO/IFLA* ogłoszony w **1999 r.** i przetłumaczony na wiele języków. Formułuje on główne zadania bibliotek szkolnych, ich cele i kierunki działania:

- wspomaganie i podnoszenie rangi celów edukacyjnych wyznaczonych przez programy nauczania i program pracy szkoły,
- wyrabianie i pogłębianie u dzieci nawyku czytania i uczenia się, korzyści i zadowolenia płynących z tych czynności, a także przyzwyczajanie do korzystania z bibliotek przez całe życie,
- umożliwianie tworzenia i przetwarzania informacji w celu pogłębiania wiedzy, zrozumienia świata, kształcenia wyobraźni i dla przyjemności,
- pomaganie wszystkim uczniom w nauce i wyrabianiu umiejętności przetwarzania i przyswajania informacji, w zależności od jej formy, środka przekazu, kanału komunikacyjnego,
- udostępnianie lokalnych, regionalnych, narodowych oraz międzynarodowych źródeł informacji, stwarzanie możliwości wymiany poglądów, opinii, pomysłów i doświadczeń,
- organizowanie działań rozwijających świadomość oraz wrażliwość kulturową i społeczną,
- współpraca z uczniami, nauczycielami, administracją szkolną i rodzicami,
- szerzenie idei, mówiącej, że wolność intelektualna i wolny dostęp do informacji są zasadniczą wartością, warunkiem efektywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa obywatela w życiu społecznym,
- propagowanie czytelnictwa w szkole i poza nią, reklama usług i inicjatyw biblioteki.

W 2002 r. ukazały się bardziej szczegółowe wytyczne dotyczące działalności bibliotek szkolnych, opracowane przez Sekcję Bibliotek Szkolnych i Centrów Zasobów Informacji IFLA w 25 rocznicę jej powstania (*The IFLA/UNESCO School Library Guidelines*. Prep. by T. P. Sætre and G. Willars... **2002**). Precyzują one misję i politykę biblioteki szkolnej. Wśród wielu ważnych ról biblioteki za najbardziej znaczące uznaje się w tym dokumencie przede wszystkim wyposażanie w umiejętność uczenia się przez całe życie oraz przygotowanie do roli odpowiedzialnych obywateli. Formułuje się tam najlepsze rozwiązania dotyczące programu pracy biblioteki szkolnej, jej działalności szkolnej i pozaszkolnej, kontaktów z dyrekcją, nauczycielami i uczniami oraz rodzicami. Zawarty w wytycznych *Modelowy program kształcenia umiejętności informacyjnych oraz uczenia się* jest przykładem wzorcowego jakościowego standardu tych umiejętności, który można zastosować w każdej szkole, niezależnie od szerokości geograficznej. Jest on też swego rodzaju programem wytyczającym kierunki działania każdej biblioteki szkolnej, a zwłaszcza wypracowywaniu umiejętności budowania wiedzy z informacji, samodzielnego uczenia się, skutecznego pracowania w grupie, wykorzystywania informacji i technik informacyjnych w sposób odpowiedzialny i etyczny.

W kwietniu **2010 r.** przedstawiciele IASL (International Association of School Librarianship), ENSIL (European Network for School Libraries and Information Literacy) i sekcji bibliotek szkolnych IFLA (International Federation of Library Associations) na stronach internetowych IASL ogłosili proklamację pt. *A Library for Every School!*

(Biblioteka dla każdej szkoły!)¹. Postanowienia tego dokumentu zaleca się włączać do narodowych dokumentów, standardów i programów. Proklamacja ta, w oparciu o wyniki badań naukowych i doświadczenia praktyków, wyraźnie precyzuje znaczenie bibliotek szkolnych, rolę, jaką mają do spełnienia, a jej sygnatariusze zwracają się w ten sposób do rządów państw, władz edukacyjnych, mediów, wszystkich przedstawicieli i organizacji społecznych, które decydują w sprawach bibliotek. Jej postanowienia mówią, iż:

1. Biblioteki szkolne wpływają pozytywnie na zwiększenie osiągnięć edukacyjnych uczniów. Wspomagają i stymulują uczenie się oraz indywidualny rozwój.
2. Wartość i korzyść płynące z funkcjonowania bibliotek szkolnych są uniwersalne. Potwierdzają to badania wielu instytucji i organizacji przeprowadzone w różnych częściach świata.
3. Bibliotekarze szkolni pomagają radzić sobie w wieku informacji, kształcenia się przez całe życie, rozwoju nauczania na odległość, olbrzymiej różnorodności mobilnych nośników cyfrowych, zasobności Internetu („tsunami informacji”).
4. Biblioteki szkolne i ich pracownicy wspomagają nauczanie, głównie poprzez nierozzerwalne związki informacji z komunikacją i kształcenie informacyjne
5. Zjawisko wykluczenia cyfrowego zawsze ma swoje korzenie i powody społeczne, zwłaszcza edukacyjne, w tym brak kontaktów z biblioteką w szkole.
6. Informacja i wszystkie operacje z nią związane, przestają być we współczesnym świecie domeną bibliotekarzy porozumieniu z nauczycielami tworzą „learning triumvirate alliance”, który uwzględniać będzie naukę tego jak korzystać z biblioteki podczas procesu uczenia się, jak wykorzystywać nowe technologie i media.
7. Nie wystarczy zgodzić się na funkcjonowanie bibliotek szkolnych, w miarę możliwości budżetowych gminy czy szkoły, zgodnie z ich uznaniem. Nawet jeśli dotychczas takie rozwiązanie wystarczało, w opinii sygnatariuszy tej proklamacji, jest to obecnie bardzo niebezpieczna i krótkowzroczna strategia, której nie powinno się naśladować.

W podsumowaniu przywołuje się postać nauczyciela bibliotekarza - profesjonalisty wyposażonego we wszystkie niezbędne w tej pracy umiejętności, które nabył w trakcie specjalnych, akredytowanych form kształcenia. Jego działalność – w nowoczesnym, multimedialnym centrum informacji jest kluczowa dla społecznego i ekonomicznego rozwoju każdego kraju. Tak więc potrzeba funkcjonowania biblioteki w każdej szkole, do poziomu średniego włącznie, z pełnoetatowymi, wykształconymi pracownikami – specjalistami z zakresu informacji - jest obecnie w międzynarodowym środowisku bibliotekarzy postrzegana jako wymóg i warunek prężnego rozwoju społeczeństw w XXI wieku w kontekście Społeczeństwa Globalnej Informacji.

Ostatnio opublikowane dokumenty dotyczące funkcji i zadań bibliotek szkolnych, np. ***What is a school library? August 2012. International Guidelines. Report prepared by the Research Team, Research SIG, International Association of School Librarianship (IASL)***² mówią o tym, że misja i cel działania bibliotek szkolnych powinny być jasne nie tylko dla środowiska bibliotekoznawczego, ale przede wszystkim edukacyjnego i wszystkich osób, które o edukacji decydują na szczeblu centralnym i lokalnym – decydentów. Specyficzne funkcje bibliotek szkolnych polegają (w myśl tego dokumentu) na:

- promowaniu zamiłowania do czytania
- zapewnieniu realizacji programów nauczania, wspomaganiu procesu nauczania i uczenia się (materiały, metody)
- kształceniu w zakresie kompetencji informacyjnych i medialnych (information literacy, media literacy)

¹ Pełny tekst proklamacji znajduje się pod adresem: <http://www.iasl-online.org/>

² <http://www.iasl-online.org/index.htm>

- promowaniu umiejętności pisania i czytania („literacy”) we wszystkich formach, dla przyjemności, w czasie wolnym, bo wpływa ono ostatecznie na jakość życia człowieka.

Biblioteki szkolne towarzyszą dziecku w najważniejszym dla formowania się zamiłowań i zainteresowań czytelniczych okresie życia i edukacji informacyjnej, są pod ręką, a bibliotekarz jest pedagogiem zainteresowanym w przyciągnięciu do książki i biblioteki każdego dziecka. Wspomagają proces uczenia i nauczania całej społeczności szkolnej, jest to konstruktywne środowisko do nauki, promujące nauczanie w oparciu o źródła. Umożliwiają bezpośredni kontakt ze źródłami informacji, proponują usługi wspierające i rozwijające proces kształcenia. Dostarczają wiedzy i doświadczenia z zakresu pedagogiki oraz umiejętności informacyjnych i medialnych. Wykształceni, przygotowani do pracy w bibliotekach szkolnych nauczyciele bibliotekarze posiadają niezbędną wiedzę i umiejętności do prowadzenia bibliotek, świadczenia profesjonalnych usług, prowadzenia pracy pedagogicznej.

Mimo zróżnicowanego środowiska pracy, biblioteki szkolne na całym świecie dążą do ulepszania swojej pracy oraz komunikowania się ze środowiskiem szkolnym. Szczególną uwagę przywiązuje się do współpracy z nauczycielami przedmiotowymi, którzy mają stosować wiedzę i umiejętności wykształcone w bibliotece codziennej pracy, tak by zamieniać je w sprawności i dobre nawyki informacyjne.

Nauczyciele bibliotekarze mają jeden cel: przygotowanie młodych ludzi do samokształcenia, do radzenia sobie w świecie informacji i wiedzy, czerpania korzyści i radości z kontaktu z książką i innymi mediami. **Wszystkie próby poprawy i rozwoju bibliotek szkolnych są potrzebne, a nawet konieczne, są inwestycją w edukację i jakość życia przyszłych pokoleń.**